

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Изменението на климата и Лисабонската стратегия“

(2008/C 44/18)

На 25 и 26 април 2007 г. Европейският икономически и социален комитет реши, в съответствие с член 29, параграф 2 от Правилника за дейността си, да изготви становище относно „Изменението на климата и Лисабонската стратегия“.

Специализирана секция „Земеделие, развитие на селските райони и околна среда“ (Обсерватория по устойчиво развитие), на която беше възложено да подготви работата на Комитета по този въпрос, прие своето становище на 1 октомври 2007 г. (докладчик: г-н Ehnmark).

На 439-ата си пленарна сесия, проведена на 24 и 25 октомври 2007 г. (заседание от 24 октомври), Европейският икономически и социален комитет прие с единодушие настоящото становище.

1. **Заклучения**

1.1 Изменението на климата ни сблъсква със съдбата ни. Изменението на климата е не само заплаха за благополучието, но и за нашето оцеляване. То представлява заплаха от световен мащаб и се ускорява с нарастващото количество емисии.

1.2 Според учените разполагаме със срок от 10-15 години, през който да спрем нарастването на емисиите. Заклучението е очевидно: няма време за губене.

1.3 Европейският икономически и социален комитет (ЕИСК) настоятелно приканва Европейската комисия да стартира програми и мерки в изпълнение на поставените от Европейския съвет през м. март т.г. амбициозни цели. Гражданите чакат ясни сигнали за приоритети и мерки. Европа трябва да поеме водеща роля в изпълнението, а не само в планирането.

1.4 Сметчането на последствията от изменението на климата изисква непрекъснати усилия с изключително широк спектър на действие. Тъй като изменението на климата ще окаже въздействие върху практически всички части на обществото, както публичният, така и частният сектор ще трябва да поемат отговорност.

1.5 ЕИСК подчертава необходимостта от прозрачни мерки, които гражданите да могат да изпълняват с вдъхновение. Мерките трябва да бъдат планирани и изпълнявани отдолу-нагоре.

1.6 ЕИСК подчертава необходимостта от непрекъснати усилия за комуникация и консултация с гражданите и местните общности.

1.7 ЕИСК настоятелно препоръчва Лисабонската стратегия за конкурентоспособност и работни места да включва още усилия за противодействие на изменението на климата. В Лисабонската стратегия вече се съдържа ангажимент за устойчиво развитие. Сега е моментът да се включи и борбата срещу изменението на климата.

1.8 С помощта на Лисабонската стратегия — и като се наблегне върху „зелените“ аспекти в нея — ЕС може да използва наличната структура с установена методология и добре работеща система за координация. ЕС трябва да постигне максимална ефективност и да използва съществуващото полезно взаимодействие при всяка възможност.

1.9 ЕИСК представя карта за интегриране на въпросите за изменението на климата в Лисабонската стратегия. Особено важна е способността на Лисабонската стратегия за постигане на широк консенсус по общи цели и мерки.

1.10 ЕИСК подчертава необходимостта от разработване на редица интегрирани насоки за борба с изменението на климата, които да бъдат включени в Лисабонската стратегия. Подобно на други насоки в стратегията, те ще бъдат обект на същите процедури за оценка и сравнение, включително открития метод за координация.

1.11 Изменението на климата може да изостри някои актуални социални проблеми и различия, както в ЕС, така и в други части на света. Изменението на климата е важна проверка на способността ни да бъдем солидарни. Целта трябва да бъде да се управлява адаптирането и да се сметчат последствията, без да се стигне до безработица и социални проблеми. Борбата не бива да води до повишаване на броя на хората, живеещи в бедност. ЕИСК подчертава колко е важно да бъде продължена Лисабонската стратегия, съчетаваща конкурентоспособността, социалното сближаване и действията срещу изменението на климата.

1.12 Финансирането на борбата срещу изменението на климата трябва да се опира на съчетание от частни и обществени ресурси. В това отношение Европейската инвестиционна банка играе важна роля. Бюджетът на ЕС трябва да изтъква къде са насочени ресурсите за мерки срещу изменението на климата. ЕИСК настоятелно препоръчва Комисията да разработи инструменти за постигане на „зелен“ БВП.

1.13 Борбата с изменението на климата може да предизвика положителни последици за конкурентоспособността. Световните пазари търсят нови енергоспестяващи решения, например в сферата на транспорта. Инвестициите в научноизследователска и развойна дейност трябва да бъдат изведени на нов етап. Ученето през целия живот е по-важно от всякога.

1.14 Предстоящата работа може да бъде определена като изпитание за нашата демокрация на участието. Гражданите очакват да се търси мнението им. Социалните партньори играят изключително важна роля в този процес като мост между гражданите и управлението. Социалният диалог на всички нива е ключов инструмент. Организираното гражданско общество ще играе жизненоважна роля, не на последно място в сферата на социалната икономика.

1.15 ЕИСК ще продължи да бъде силно ангажиран с борбата срещу изменението на климата. ЕИСК изразява готовност да допринесе с конкретни предложения, както вече прави по отношение на Лисабонската стратегия. ЕИСК ще работи в дух на солидарност между народите и поколенията, както в рамките на ЕС, така и извън него.

1.16 Предстоящата борба ще изисква ангажирано и отзивчиво политическо ръководство.

2. Активна програма на ЕС във връзка с изменението на климата

2.1 Европейският съвет през м. март тази година прие активна и амбициозна програма за борба с изменението на климата. Планът за действие включва целта за дял на възобновяемите източници на енергия в енергийния микс на ЕС в размер на 20 %, намаляване на емисиите на парниковите газове с 20 % до 2020 г. (и до 30 % при определени обстоятелства) и дългосрочната цел за намаляване на тези газове в ЕС с 60-80 % до 2050 г. Освен това ЕС реши да повиши енергийната ефективност в рамките на ЕС с 20 % до 2020 г. С този план за действие ЕС поема ръководна роля в световен мащаб в усилията за борба с изменението на климата.

2.2 Европейският съвет не даде пълна яснота относно инструментите за прилагането на тези цели. Към Европейската комисия беше отправено искане да предостави предложения за бъдещи действия. В допълнение, Комисията предприе публично обсъждане върху това как да се осъществи адаптирането към измененията на климата.

2.3 Неотложният характер на въпроса беше изтъкнат в редица изказвания. Например, председателят на Комисията г-н José Manuel Barroso заяви по-рано тази година, че ЕС трябва да продължи да изпълнява водеща роля в борбата с изменението на климата и да насърчава останалите да го последват: „Ръководната роля се изразява с ангажимента на ЕС да намали емисиите с поне 20 % до 2020 г. Стимулът се изразява в ясното подчертаване на това, че ние ще продължим в тази насока, ако останалите ни

последват. Става въпрос все пак за глобално затопляне, а не за европейско затопляне.“

2.4 „Предложенията на Комисията относно енергията и изменението на климата заемат централно място в Лисабонския дневен ред за растеж и работни места“, заяви г-н Barroso. Лисабонската стратегия, приета през 2000 г., определя целта ЕС да се превърне в „най-конкурентната и динамична световна икономика, основана на знанието, която да има устойчиво икономическо развитие и да предлага повече и по-добри работни места и по-голямо социално единство“. Енергийната политика беше дефинирана през 2006 г. от Европейския съвет като една от четирите приоритетни области на Лисабонската стратегия. Под точка № 11 от интегрираните насоки за растеж и заетост за настоящия тригодишен период се отправя препоръка към държавите-членки да се възползват от потенциала на възобновяемите източници на енергия и енергийната ефективност за постигане на растеж, работни места и конкурентоспособност.

2.5 ЕС трябва да постигне равновесие между конкурентоспособността, кохезията и бързо нарастващата заплаха на изменението на климата. Целта на настоящото становище е да открие къде съществуват или биха могли да възникнат възможности за полезно взаимодействие и за конфликти в борбата с изменението на климата.

2.6 Наскоро беше изчислено, че за да се върнат емисиите на парникови газове на настоящите нива, разходите през 2030 г. ще възлизат на над 200 милиарда USD⁽¹⁾. В актуален доклад на Рамковата конвенция на Организацията на обединените нации за изменението на климата разпределението на разходите е, както следва:

- промишленост: 38 милиарда USD
- сграден фонд, предимно изолация: 50 милиарда USD
- транспорт: 90 милиарда USD
- отпадъци: 1 милиард USD
- селско стопанство: 30 милиарда USD
- горско стопанство: 20 милиарда USD
- научни изследвания в областта на технологиите: 35-45 милиарда USD.

Тези цифри доказват необходимостта от ефективно управление и координация. Към това (както бе посочено в Доклада на Стърн от миналата година) трябва да се добави високата цена на бездействието. Всъщност колкото повече изчакваме, толкова по-високи ще са разходите.

2.7 Финансирането на предстоящите дейности е голямо предизвикателство. ЕИСК отправя искане към Европейската комисия да започне консултации с обществеността и частния сектор за установяване на приоритетите. Европейската инвестиционна банка и структурните фондове играят важна роля за финансовите решения.

⁽¹⁾ Рамкова конвенция на Организацията на обединените нации (UNFCCC): Анализ на настоящите и планираните инвестиции и финансовите потоци, отнасящи се до разработването на ефективен и подходящ международен отклик на изменението на климата.

2.8 Предстои на Европейския съвет през м. март 2008 г. Лисабонската стратегия да бъде преразгледана във връзка с новия период на планиране до 2011 г. Прегледът е възможност да се изтъкне полезното взаимодействие.

3. Основното предизвикателство: постигането на потенциално полезно взаимодействие

3.1 Лисабонската стратегия е ключов инструмент в утвърждаването на общите цели между 27-те държави-членки. Това само по себе си е постижение. С изменението на климата в европейския дневен ред навлязоха редица нови политически въпроси. Потенциалът за постигане на полезно взаимодействие е значителен.

3.2 От самото начало обществото на знанието се разглежда като един от основните градивни елементи на Лисабонската стратегия.

3.3 Иновационните политики, подпомагането на иновационните центрове и новите инициативи за насърчаване на трансфера на знания от областта на научните изследвания в производството са част от Лисабонската стратегия и на програмата на ЕС относно изменението на климата. В бързо развиващия се пазар на енергоспестяващи продукти Европа заема лидерска позиция в редица области. Въпреки това в сектора на индустриалното производство Европа може да се окаже уязвима откъм конкуренцията от страна на чуждите производители със специализация в областта на малките и икономични коли. Важно ще бъде по-нататъшното разрастване на сектора на услугите, съизмеримо с въвеждането на амбициозни мерки за противодействие на изменението на климата.

3.4 Опазването на климата е свързано и с енергийната политика. Европа трябва да говори с един глас, когато става въпрос за нейната външна енергийна политика. Ако обедини усилията си, тя ще разполага с големи възможности за водене на преговори и нейните интереси — опазване на климата, енергийна сигурност, достъпна енергия — не ще могат да бъдат пренебрегнати.

3.5 Изменението на климата може да изостри някои актуални социални проблеми и различия. Амбициозни образователни политики ще спомогнат да се предотврати подобно развитие.

3.6 Отражението на политиките по изменението на климата върху заетостта ще се окаже един от съществените проблеми. Стремещът трябва да бъде да се управлява адаптирането и смекчаването на последствията, без да се стигне до широко разпространена безработица. Изменящата се индустриална среда ще доведе до по-голяма необходимост от обучение през целия живот и ще предизвика промени в организацията на труда, работните места и доходите.

3.7 За успеха на борбата с изменението на климата е необходимо да се оказва силна подкрепа от страна на местните власти. Проекти за създаване на въглеродно-неутрални селища предизвикват голям интерес. Съществува съществена необходимост от обмен на опит. Търсенето при строителството на сгради с

ниско потребление на енергия, както и интересът към ремонтването и изолацията на сградите ще се повишат.

3.8 Селското стопанство също играе роля в контекста на изменението на климата и на Лисабонската стратегия, не само като стопанска дейност, засегната от измененията на климата, но и като сектор, който може да допринесе за смекчаване на въздействието му. Необходимо е повече от всякога да се насърчава научноизследователската дейност в областта на земеделието с цел използване на по-малко суровини и енергия, усъвършенстване на техниките за обработка на почвата, запазване на оптималния добив, както и полагане на усилия за разработване на нови растителни сортове, които са по-добре адаптирани към изменението на климата. Не бива да се пропуска аспектът, свързан с производството на селскостопански суровини за нехранителни цели. Трябва да бъде предвидено продължаващо обучение, насочено към този сектор.

3.9 Използването на Структурните фондове ще се повлияе от климатични проблеми като опустиняването и покачването на морското равнище. Друг фактор са хората, живеещи в периферните райони, където покачващите се цени на енергията ще създадат наистина големи проблеми. Поддържането на подходящи условия на живот е въпрос, за който мрежите, създадени в рамките на Лисабонската стратегия, могат да допринесат значително под формата на обмяна на опит.

3.10 Всички дадени примери показват обхвата и неотложността на използването на възможността за съвместни действия между Лисабонската стратегия и Европейската програма по изменение на климата.

4. Към ново определение на растежа

4.1 За икономиката, но и от гледна точка на изменението на климата, е от съществено значение да бъдат приети мерки, свързани с постигането на целта на Лисабонската стратегия за „устойчиво развитие“. Новата тригодишна програма на Лисабонската стратегия следва да разгледа внимателно дефиницията на понятието „растеж“. Трябва да се насърчава растеж, който не е свързан с емисии на CO₂ или дори води до положителен въглероден баланс.

4.2 Комитетът многократно изтъква, че растежът не бива вече да се разглежда единствено в количествени измерения. Необходима е по-скоро нова концепция, която да поставя на първо място качествените цели, основащи се на критерии за устойчивост. Критериите за устойчивост, разбира се, включват отделянето на растежа от емисиите на парникови газове. Затова Комитетът повтаря исканията си към Комисията и Съвета:

— да определи дали не е налице противоречие между стратегията за устойчиво развитие и борбата с изменението на климата от една страна, и Лисабонската стратегия от друга, особено що се отнася до използването на БВП като показател за социално благосъстояние и икономически просперитет и

— да се посочат необходимите характеристики на един нов „показател за просперитет“, който да е по-добре съгласуван с принципите за устойчивост и който може да бъде наречен, например, „разумен растеж“ или „зелен БВП“.

5. Транспортът — конфликтна зона?

5.1 Разминаването в целите е особено осезаемо в транспортния сектор. Лисабонската стратегия подчертава значението на подходящи транспортни коридори и мрежи от транспортни средства. В резултат на това голяма част от дейностите се съсредоточиха върху разпространяването на автомобилния транспорт. Този процес обаче е изцяло в противоречие със смекчаването на последствията от изменението на климата.

5.2 В контекста на настоящия темп на растеж на икономиката в държавите от ЕС обемът на автомобилния транспорт нараства главоломно. Някои проучвания прогнозират растеж до 40 % в периода до 2020 г. Към това се добавя нарастващият обем на въздушния транспорт. До настоящия момент нарастването на транспорта не е отделено от нарастването на парниковите газове и все още не е намерена „магическа формула“. Биогоривата няма да могат в близко бъдеще да заменят изкопаемите горива и единствено извършването на евентуални технически подобрения на ефективността на горивата и двигателите твърде вероятно няма да може да компенсира нарастването на обема на транспорта.

5.3 Новата тригодишна програма на Лисабонската стратегия би трябвало да засегне също и въпросите на транспорта от гледна точка на изменението на климата. Целта би трябвало да бъде ЕС да разполага с подходяща транспортна система, но тази система да се съобразява в по-голяма степен с въздействието им върху климата. Фактът, че превозът на стоки чрез железниците нараства незначително, е изключително притеснителен знак. Това беше изтъкнато и в миналогодишната Бяла книга за транспорта, където акцентът беше поставен върху автомобилния и въздушния транспорт, но не и върху железопътния и речния. Ако разгледаме Структурните фондове, става ясно, че значителни ресурси са изразходвани по начин, който не води до намаляване на емисиите на парникови газове, а по-скоро до обратното.

5.4 В следващите 20-50 години (период от време, който Европейският съвет използва при въпроса за изменението на климата) Европа ще трябва да открие такива транспортни структури, които да бъдат ефективни и да оказват положително въздействие върху климата. Да споменем един пример — защо не съществуват разпоредби за спешно превозване на стоки с високоскоростен влак (TGV)?

5.5 Повишаването на обема на автомобилния транспорт означава също така и остаряване на товарните автомобили — с „мръсни“ двигатели, които продължават да се използват, въпреки че се отделят огромни количества парникови газове. Комисията би трябвало да започне консултацията относно методите за модернизация на остарелия парк от товарни автомобили чрез изкупуване на остарели и неефективни превозни средства. Освен това трябва да се вземат мерки във връзка с търсенето. Трябва да се въведат стимули за намаляване на общия обем на транспорта и за преминаване към по-устойчиви видове транспорт.

6. Пътна карта за интегриране на въпросите за изменението на климата и Лисабонската стратегия

6.1 Целите, които ЕС си поставя във връзка с изменението на климата, ще изискват значителни усилия от страна на редица институции и представители на заинтересованите страни. Това означава, че следва да се използват методите на работа и опитът на Лисабонската стратегия.

6.2 Преди всичко от съществено значение е Лисабонската стратегия, с нейния метод на работа въз основа на три стълба, да включва целите, свързани с изменението на климата в оперативната си програма, за да се ускори напредъкът в приоритетните области.

6.3 Пътна карта за обединените усилия на ЕС, с цел смекчаване на последствията от изменението на климата и адаптиране към тях, би трябвало да включва следните положения:

6.4 Европейската комисия би трябвало да преразгледа настоящите програми, за да се изтъкне въпросът за изменението на климата в настоящия бюджет. В следващия бюджетен период ще трябва да се отделят значителни средства за борба с изменението на климата. Но е вероятно част от ресурсите да се пренасочат още в настоящия бюджетен период. Трябва да се подчертае, че основната отговорност за смекчаване на последствията и адаптирането се поема на национално равнище.

6.5 Европейската комисия ще представи законодателни предложения относно възобновяемите източници на енергия и емисиите да започне на м. декември. Това ще позволи на Европейския съвет през м. март 2008 г. да вземе необходимите решения във връзка с определянето на основните насоки за следващия тригодишен период на Лисабонската стратегия. Това ще бъде изгодна възможност да се насърчи съвместното прилагане.

6.6 От изключително значение е Европейската комисия да успее да установи необходимата координация между своите отдели и служби. ЕИСК многократно изтъкна, че вътрешната координация в Комисията е от голямо значение.

6.7 Въз основа на предложенията на Комисията и решенията на Съвета би трябвало да се положат огромни усилия във връзка с информацията и комуникацията, с цел да се подобри осведомеността на гражданите и да се насърчават инициативите на местно и регионално равнище.

6.8 Във връзка с предстоящите предложения относно възобновяемите източници на енергия и намаляване на емисиите, ЕИСК подчертава значението на тесния и непрестанен диалог със социалните партньори и организираното гражданско общество. ЕИСК препоръчва социалният диалог да се използва като един от многото форуми за информация и консултация. Наложително е и организираното гражданско общество да бъде включено в това обсъждане.

6.9 В обобщение на някои от основните предложения във връзка с бъдещата пътна карта следва да се отбележат следните предложения:

- да се оценят оперативните цели за тригодишния период;
- да се интегрира въпросът за изменението на климата в основните насоки на политиката в икономическата и социалната сфера;
- да се включи въпросът за изменението на климата в годишните национални програми за реформа във връзка с напредъка на стратегията;
- да се включат заинтересованите страни, особено на национално и местно равнище;
- Комисията да състави сравнителни доклади за осъществения напредък;
- да се разшири обхватът на приложение на открития метод за координация, който да включва и въпроса за изменението на климата;
- да се включат активно средствата за масова информация и организациите на заинтересованите страни при предоставянето на актуална информация за осъществения напредък;
- да се предоставя целенасочена подкрепа на иновативни проекти, особено на местни общини, които разработват въглеродно-неутрални платформи (вж. примери от Обединеното кралство).

6.10 Възможни примери за сравнителен анализ по въпросите за изменението на климата с Лисабонската стратегия:

- нарастване на процентния дял на железопътния и речния транспорт с 2 % годишно;
- нарастване с определен процент ежегодно на употребата на енергоспестяващи осветителни уреди в обществените сгради;
- ежегодно провеждане на дни за информация и комуникация в училищата с всички ученици.

7. Роля на социалните партньори и организираното гражданско общество

7.1 Изменението на климата и Лисабонската стратегия са две основни предизвикателства за Съюза. Наложително е да се планират дейности и програми, за които да се вземе решение „отдолу нагоре“, а не в обратната посока. Социалните партньори и организираното гражданско общество трябва да бъдат включени в тази дейност.

7.2 ЕИСК изразява готовност да даде своя принос чрез мрежата си от представители на заинтересованите страни.

8. Необходимостта от политическо ръководство

8.1 Европейският съвет взе твърдо решение във връзка с целите за понижаване на емисиите от парникови газове.

8.2 Какво ще означава това от практическа гледна точка за нашето общество и за ежедневието на нашите граждани предстои да се установи. Към какъв тип общество се стремим? Как може да се приспособи европейският социален модел към многото предизвикателства, които ще донесе изменението на климата? Как ще се справи моделът с паралелните цели за конкурентоспособност, социално сближаване и устойчиво развитие в глобализирана среда? Това би трябвало да бъдат темите за продължаващия дебат какъв тип общество желаят гражданите.

8.3 В редица становища през последните години ЕИСК подчерта необходимостта от политическо ръководство при дейностите, осъществявани във връзка с изменението на климата и устойчивото развитие. Тази необходимост днес не е намаляла.

8.4 Изменението на климата настъпва бързо. Сред гражданите царят притеснение. Това, от което се нуждаем в настоящия момент, е конструктивно политическо ръководство, не само на европейско и национално равнище, а също така и на общинско и местно ниво.

Брюксел, 24 октомври 2007 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Dimitris DIMITRIADIS